



## Türk Gemiadamlarının Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi: Balıkçı Sınıfı Gemiadamları Üzerine Bir Uygulama\*

Müge BÜBER, Ali Cemal TÖZ

Dokuz Eylül Üniversitesi, Denizcilik Fakültesi, Türkiye  
 muge.buber@deu.edu.tr; ORCID ID: [orcid.org/0000-0002-9238-0260](https://orcid.org/0000-0002-9238-0260)  
 ali.toz@deu.edu.tr; ORCID ID: [orcid.org/0000-0001-5348-078X](https://orcid.org/0000-0001-5348-078X)

### Öz

*Bu araştırmanın amacı, İzmir bölgesinde istihdam eden balıkçı sınıfı gemi adamlarının tükenmişlik düzeylerinin ortaya konulmasıdır. Araştırmanın örneklemini İzmir ilinde bulunan balıkçı barınaklarındaki balıkçı sınıfı gemi adamları oluşturmaktadır. Bu kapsamda İzmir ilinde balıkçı barınaklarında balıkçılık faaliyetlerini sürdüren balıkçı sınıfı gemi adamlarına yüz yüze anket yöntemi uygulanmıştır. Bu çalışmada balıkçı sınıfı gemi adamlarının tükenmişlik alt boyutlarından duygusal başarısızlık hissettikleri gözlemlenmiştir. Yapılan yazın taramasında ise balıkçı sınıfı gemi adamlarının tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırmanın olmadığı gözlemlenmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde; balıkçı sınıfı gemi adamlarının tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesine yönelik yapılan bu araştırma literatürdeki bu boşluğun doldurulmasına katkı sağlaması bakımından önem arz etmektedir.*

**Anahtar Kelimeler:** İzmir, Balıkçı Sınıfı Gemiadamı, Tükenmişlik.

## Investigation of Burnout Level of Turkish Seafarers: An Application on Fishing Vessel Seafarers

### Abstract

*The aim of this research is to execute the burnout levels of fishing vessel seafarers employed in Izmir. The sample of the study is the fishing vessel seafarers. In this context, a face-to-face questionnaire method was applied to seafarers of fishing who keep fishing activities in fishermen's shelters in Izmir. In this study, it was observed that fishing vessel seafarers experienced moderate level of emotional exhaustion and depersonalization sub-dimension but felt a high level of personal failure. When the literature review was done, it was observed that there was no research on the determination of the burnout levels of fishing vessel seafarers. When evaluated in this respect, this study is aimed to determine the burnout levels of fishing vessel seafarers and this literature is important in terms of contributing to filling this gap.*

**Keywords:** Izmir, Fishing Vessel Seafarers, Burnout Syndrome.

\*Bu çalışma yüksek lisans tezinin bir uygulaması olmakla birlikte çalışmanın pilot uygulaması "The 12th International Symposium on Marine Navigation and Safety of Sea Transportation TransNav, 2017" konferansında sunulmuştur.

**To cite this article:** Büber, M. and Töz, A. C. (2017). Türk gemi adamlarının tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi: balıkçı sınıfı gemi adamları üzerine bir uygulama. *Journal of ETA Maritime Science*, 5(4), 334-347.

**To link to this article:** <https://dx.doi.org/10.5505/jems.2017.59672>

## 1. Giriş

Yoğun rekabet ortamı ve küreselleşme ile birlikte çalışma koşulları, bireylerin etkinlik ve verimlilik odaklı yoğun çalışma saatlerini beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda çalışma koşullarının yoğun tempoda ve çalışma saatlerin belirsiz olduğu ortamlarda işgörenlerin sergiledikleri tutum ve davranışlar önem arz etmektedir [1]. Artan rekabet koşulları, hızlı değişen iş koşulları ve iş yükünün ağır olduğu düşünüldüğünde çalışanlar tam olarak iş ve yaşam dengesini kuramamaktadır. Bu dengenin bozulması ile birlikte çalışanlarda fiziksel, ruhsal ve psikolojik olarak birçok belirtiler ortaya çıkmakta ve bu negatif etki tükenmişlik gibi bir sorunu da ortaya çıkarmaktadır. Tükenmişlik aniden gelişen bir durum olmamakla beraber belirtileri yavaş yavaş kendini gösteren, bireylerde fiziksel, psikolojik ve davranışsal belirtileri olan bir sendromdur [2]. Özellikle insanlarla birebir hizmet merkezli sektörlerde tükenmişliğin olumsuz etkileri gözlemlenmiştir. İş hayatında harcanan enerji, bireylerin zihinsel ve bedensel olarak yorgunluk, bitkinlik, tükenmişlik gibi olumsuz durumlara da neden olmaktadır. Zaman içinde ağırlaşan çalışma koşulları tükenmişliği, modern iş yaşamını önemli bir problemi haline getirmiştir [1].

Bhonde ve diğer araştırmacıların (2013) araştırmasına göre, balıkçıların işsizlik, düşük ücret, tehlikeli çalışma koşulları, ruhsal denge bozuklukları, kötü hava koşulları, özsaygı yetersizliği, stresli iş ortamı gibi faktörler ele alındığında tükenmişlik düzeylerinin yüksek olduğu sonuçlarına varılmış ve tükenmişlik düzeylerinin iş ve yaşam doyumlarına olumsuz etkisi olduğu saptanmıştır [3]. Monnereau ve Pollnac (2012) çalışmasında ise, balıkçılık mesleğinin çalışma koşullarının zorluklarına değinilmiş ve balıkçıların kazançlarının yetersiz olduğu, yapılan işin zorluklarından kaynaklı sosyal yaşantılarının olumsuz etkilendiği, geleceğe

umutsuzlukla baktıkları, işlerinden zevk almadıkları, çalışma arkadaşları ile sürekli çatışma yaşadıkları sonucuna varılmıştır[4].

Türkiye, sahip olduğu balıkçılık potansiyeli bakımından Akdeniz ülkeleri arasında çok önemli bir yere sahiptir. Bu potansiyeli korumak için başarılı bir balıkçılık yönetimine ihtiyaç vardır. FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) tarafından yapılan resmi açıklamaya göre, her geçen gün daha kötüye giden meslek koşullarının iyileştirilmesi için gerekli politikaların izlenmesi önem arz etmektedir [5, 6]. Bu araştırma ile birlikte, balıkçılık sektöründeki paydaş kurum ve kuruluşlar için bir ön çalışma oluşturması amaçlanmıştır.

Araştırma amacının gerçekleştirilmesi için, veri toplama aracı olarak balıkçı sınıfı gemiadamlarına uyarlanan bir anket formu oluşturulmuştur. Tükenmişlik ölçeğine ait anket formu Maslach ve Jackson (1981) tarafından geliştirilmiştir [5]. Bu bölümde yer alan 22 ifade 5'li likert ölçeği ile cevaplanmıştır. Tükenmişlik ölçeği üç alt boyuttan oluşmaktadır. Duygusal tükenme boyutu 9 madde (1, 2, 3, 6, 8, 13, 14, 16, 20. sorular), duyarsızlaşma alt boyutu 5 madde (5, 10, 11, 15, 22. sorular), kişisel başarı boyutu 8 maddeden (4, 7, 9, 12, 17, 18, 19, 21.sorular) oluşmaktadır [7]. Alt boyutlar puanlanırken balıkçıların her bir yargıya verdikleri cevaplar sıklık durumuna göre 1: Hiçbir zaman 5: Her zaman şeklinde belirtilmiştir.

## 2. Literatür Taraması

Son zamanların önemli bir gündem maddesi olan tükenmişlik (Burnout) kavramı, ilk olarak 1961 yılında Grena'nın "Bir Tükenmişlik Olayı" adlı romanında dikkatleri üzerine çekmiştir. Yazar bu yapıtında duygusal boşluğu olan bir mimarın Afrika ormanlarına sığınmasını konu almıştır. Daha sonralarında ise bu terim çalışan bireylerde "meslek bunalımı" ifade etmek için kullanılmıştır [8]. 1970'lerde ise

klirik çalışmalarını sürdüren Freudenberger (1974) tarafından “mesleki tehlike” olarak ifade edilmiş, insanı durumdan kurtarılması zor bir çıkmaza sürükleyen, başarısızlık, yorgunluk ve bitkinlik hissiyatını barındıran bir durum olarak tanımlanmıştır [9]. Tükenmişlik araştırmalarının kavramsal olarak ne şekilde farklılaştığını göstermek adına, yazındaki tükenmişlik çalışmalarına ait tanımlar ve çalışma alanlarında seçtikleri örneklem grupları Tablo 1’de özetlenmiştir.

Çalışma yaşamının farklı evrelerinde ortaya çıkan tükenmişlik kavramı, çalışanların stres koşullarında enerjilerinin azalmasını ifade etmekle birlikte [10], “piskomatik hastalığı, uykusuzluğu, iş ve müşteriye karşı negatif tutumu, işe gelmemeyi, alkol ya da ilaç kullanımını, suçluluğu, kötümserliği, ilgisizliği ve depresyonu içeren karmaşık bir sendrom” olarak da tanımlanmıştır [11, 12]. Belirtilerin ileri boyutlarda kendini göstermesi ve mücadele edilemez boyutlara kadar gelmesi, tükenmenin baş edilmesini zorunlu kılacaktır [13].

Araştırmalarda farklı meslek gruplarında farklı düzeylerde tükenmişlik yaşanıyor olması, bu konuyu daha da önemli konuma getirmiştir. Tükenmişlik araştırmalarının 1970’lerde araştırılmaya başlamasıyla beraber yapılan ilk çalışmalar tanımlayıcı ve açıklayıcı nitelikte olmuştur. 1980’lerden sonra tükenmişlik araştırmaları daha deneysel ve sistematik hale gelmiştir. Bu safhadaki araştırmalar anketlerden, nicel araştırma yöntemlerinden ve büyük popülasyonu örneklem araştırmalarından veriler toplanarak gerçekteşirilmişdir [9]. Önceden sadece hizmete dayalı meslek gruplarıyla incelenen tükenmişlik bu safhada hizmet dışı mesleklerle de incelenmiştir [1]. Bu meslekler hizmet sektörü çalışanları, doktorlar, hemşireler, hastabakıcılar, avukatlar, öğretmenler, akademisyenler, polisler, bankacılar, sosyal hizmet görevlileri, çocuk bakıcıları, müşteri hizmetleri temsilcileri ve herhangi bir

alandaki yönetici kademesinde çalışanlar olarak sıralanabilir [7].

1990’larda deneysel araştırmalar sosyal hizmet servisleri ve öğretmenlerle sınırlı kalmayıp yöneticiler, sekreterler, askerler gibi meslek gruplarıyla genişletilmiştir [7]. Sonraki yıllarda yapılan çalışmalarda farklı meslek grupları da dâhil edilerek örneklem genişletilmiştir.

Yapılan çalışmalarda karşımıza çıkan en önemli nokta tükenmişliğin, insanlarla etkileşim içinde olan meslek gruplarında yüksek düzeylerde yaşanıyor olmasıdır [13]. Yazında karşımıza çıkan bir diğer önemli nokta ise, bireylerin kariyer basamaklarında ilerlerken tükenmişlikten daha az etkilendikleridir. Bu ifadeyi destekler bir bulguya ulaşan Budak ve Sürgevil’e (2005) göre, üniversite öğretim elemanlarının kadro dereceleri yükseldiğinde tükenmişlik alt boyutlarının her birinde daha düşük düzeyde ortalamalar tespit edilmiştir [1].

Araştırmacılar tarafından en çok kullanılan ve en güçlü psikometrik sonuçlar veren ölçek ise Maslach ve Jackson tarafından geliştirilen Maslach Tükenmişlik Ölçeği olmuştur [7]. Maslach ve Jackson, tükenmişliği “Uzun süre maruz kalınan stresli iş ortamlarında ve yüz yüze çalışma gerektiren mesleklerde ortaya çıkan duygusal tükenme” olarak görmektedir [9]. Tanımdan da yola çıkılarak Maslach ve diğerlerinin (1977) geliştirmiş olduğu tükenmişlik modelinde, “duygusal tükenme”, “duyarsızlaşma” ve “kişisel başarı” olmak üzere üç boyuttan söz etmek mümkündür. Boyutlar arası ilişki ise “duygusal tükenme” ve “duyarsızlaşma” arasında pozitif bir ilişki varken, “kişisel başarı” alt boyutu ile diğer boyutlar arasında negatif bir ilişki gözlemlenmektedir [8].

**Duygusal Tükenme Boyutu:** Bireysel stres boyutunu simgeleyen bu alt boyutta [23], çalışanların fiziksel ve duygusal kaynaklarında tükenme, müşterilerine karşı eskisi kadar sorumlu hissetmemeleri olarak tanımlanabilir [24].

**Duyarsızlaşma Boyutu:** Modelin kişiler arası boyutunu simgeleyen bu boyut, müşterilere yönelik olumsuz tutumları ve işe karşı tepkisiz olmayı işaret etmektedir [7]. Kişi karşısındakine aşağılayıcı, kaba davranışlar sergileyebileceği gibi insanlara birer nesne gibi davranma [25] şeklinde de bu duygu kendini gösterebilir.

**Kişisel Başarı Boyutu:** Tükenmişliğin kişisel yeterlilik adı verilen [8] bu boyutta, kişinin kendini yetersiz hissetmesi, kendini olumsuz değerlendirmesi, moral bozukluğu, iş verimliliğinde azalma, üretkenliğini kaybetme, kişiler arası çatışma, sorunlarla başa çıkamama, benlik saygısında azalma gibi belirtilerle kendini göstermektedir [7]. Yazında tükenmişlik konusunda yapılan ulusal ve uluslararası çalışmalar Tablo 2 ve Tablo 3'te özetlenmektedir.

Tablo 2'de uluslararası çalışmalara yer verilmiş ve farklı sektördeki örneklem

grupları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Buradan çıkarılacak en önemli sonuç, insana yönelik hizmetin ön planda olduğu hizmet sektöründe daha yüksek düzeyde tükenmişlik yaşadıkları sonucudur. Özellikle öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri benzer örneklem sayısına sahip denizcilik sektöründe çalışan gemi adamlarına oranla daha yüksek düzeyde gözlemlenmiştir.

Ulusal düzeyde yapılan yazın taramasına ait Tablo 3'te ise, genellikle nicel yöntemlere başvurulmuş ve farklı örneklem gruplarına ait tükenmişlik düzeylerine yer verilmiştir. Özellikle denizcilik sektöründe istihdam edilen gemi adamlarının tükenmişlik düzeyleri Zorba (2016) ve Kurt'un (2010) çalışmalarında yüksek seviyede gözlemlenirken [36,44], Aydın'ın (2015) çalışmasında ise [39] orta düzeyde tükenmişlik düzeyi gözlemlenmiştir.

**Tablo 1. Tükenmişliğe Ait Kavramsal Tablo**

Yazar	Yıl	Örneklem Grubu	Tükenmişliğin Tanımı	Araştırma Yaklaşımı		
				Tanımlayıcı	Açıklayıcı	Keşfedici
Ardıç, K. ve Polatçı, S.	2008	Akademisyenler	"Yavaş yavaş ve sinsice ilerleyen belirtiler yumağı"dır.	X		
Pearlman, B.,Hartman, E.A.	1982	Yüz yüze iletişime geçilen meslek grupları	"Üretkenlikte azalma, duygusal ve fiziksel yorgunluk, insanlara karşı öfke ve duyarsızlaşma hali"dir.			X
Vash, C.L.	1980	İnsan Kaynakları Yöneticileri	"Mutsuz, kapana kısılmış, istek de azalma, verimsizlik, fiziksel ve ruhsal anlamda yoksunluk hissiyatı"dir.	X		
Cherniss, C.,Egantis, E.S., Wacker, S., O'dowd, B.	1979	Kamu çalışanları	"Güvenirlikte azalma, ideal kaybı, işten ayrılma isteği"dir.			X
Metz, P.	1979	Öğretmenler	"Fiziksel, duygusal ve davranışsal olarak yoksunluk hissi"dir.			X
Mattingly, M.A.	1977	Çocuk bakıcıları	"Strese karşı bireysel ve yıkıcı tepki süreci"dir.	X		
Maslach, C.	1976	Sağlık ve hizmet sektörü çalışanları	"İnsanlardan uzaklaşma, negatif tutumlar ve ayrılma durumu"dur.			X
Warnath, C.F. ve Shelton, J.L	1976	Avukatlar	"İşe bağlılıkta azalma durumu"dur.		X	
Ginsberg, S.G.	1974	Yöneticiler	"Kronik strese verilen tepki"dir.	X		
Freudenberger, H.J.	1974	Klinik çalışanları	"Başarısız olma, yıpranma, enerji ve güç kaybı veya karşılanamayan istekler sonucu bireyin iç kaynaklarında tükenme durumu"dur.	X		

**Tablo 2. Tükenmişlik Sendromu ile ilgili Uluslararası Düzeyde Yapılan Çalışmalar**

No	Yazar	Yıl	Araştırma Türü		Araştırmanın Amacı	Araştırmanın Örnelemi
1	Genly	2015	Nitel Yöntem	Bildiri	Tükenmişliğin genel bir yazın taramasını yapmak	-
2	Bria ve diğerleri	2014	Nicel yöntem	Makale	Maslach tükenmişlik ölçeğinin boyutlar arası ilişkisini yapısal eşitlik modellemesini kullanarak tespit etmek	Sağlık personeli (1190 kişi)
3	Ceyhun ve Ozbag	2014	Nicel Yöntem	Makale	Pilotların çalışma koşulları ile tükenmişlik ilişkilerini saptamak ve iş doyum üzerindeki etkisini ortaya koymak	Kılavuz kaptan (100 kişi)
4	Oldenburg ve diğerleri	2013	Nicel Yöntem	Makale	Tükenmişliğe etki eden değişkenleri incelemek	Gemiadamı (251 kişi)
5	Tanner	2011	Nicel Yöntem	Tez	Tükenmişlik gelişimini ve sonuçlarını incelemek	Hizmet sektörü çalışanları (9705 kişi)
6	Anvari ve diğerleri	2011	Nicel yöntem	Makale	Mesleki tükenmişlik ile beş büyük kişilik özelliği ilişkisini saptamak	Sağlık personeli (248 kişi)
7	Piko	2006	Nicel Yöntem	Makale	Sağlık personeli örnekleminde tükenmişlik, rol çatışması ve iş doyumunu arasındaki ilişkiyi saptamak	Sağlık personeli (450 kişi)
8	Borritz	2006	Nicel Yöntem	Tez	Tükenmişliğin olası nedenlerini belirlemek ve psikolojik bir rahatsızlık olup olmadığını belirlemek	Hizmet sektörü çalışanı (2348 kişi)
9	Breninkmeyer ve diğerleri	2001	Nicel Yöntem	Makale	Tükenmişlik ve depresyon arasındaki ilişkiyi belirlemek	Öğretmen (190 kişi)
10	Drake ve Yadama	1996	Nicel Yöntem	Makale	Tükenmişlik ve işten ayrılma ilişkisini yapısal eşitlik modellemesi ile test etmek	Çocuk esirgeme kurumu çalışanı (177 kişi)

**Tablo 3. Tükenmişlik Sendromu ile ilgili Ulusal Düzeyde Yapılan Çalışmalar**

No	Yazar	Yıl	Araştırma Türü		Araştırmanın Örnelemi	Araştırmanın Sonucu
1	Zorba	2016	Nicel yöntem	Makale	Gemiadamı (67 kişi)	Gemi adamlarının tükenmişlik alt boyutlarında yüksek düzeyde tükenmişlik yaşadığı tespit edilmiştir.
2	Bilge ve Aydilek	2015	Nicel yöntem	Makale	Polis memuru (153 kişi)	Polislerin tükenmişlik alt boyutlarında orta düzeyde tükenmişlik gözlenmiştir.
3	Örki	2015	Nitel yöntem	Tez	-	Tükenmişlik olgusunun birey ve örgüt yaşamında ciddi sorunlar ortaya çıkardığı tespit edilmiştir.
4	Aydın	2015	Nicel yöntem	Tez	Gemiadamı (305 kişi)	Gemi adamlarının orta düzeyde tükenmişlik yaşadıkları sonucuna varılmıştır.
5	Tekin ve diğerleri	2014	Nicel yöntem	Makale	Hizmet sektör çalışanı (125 kişi)	Çalışanların tükenmişlik seviyeleri ve örgütsel bağlılıkları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuş ve tükenmişlik alt boyutları orta düzeyde tespit edilmiştir.

**Tablo 3. Tükenmişlik Sendromu ile ilgili Ulusal Düzeyde Yapılan Çalışmalar (Cont')**

No	Yazar	Yıl	Araştırma Türü		Araştırmanın Örnelemi	Araştırmanın Sonucu
6	Aybas ve diğerleri	2013	Nitel yöntem	Bildiri	Beyaz yaka çalışanı (153 kişi)	Çalışanların iş güvencesizliği algıları artarken, tükenmişlik düzeylerinde de artış olduğu gözlenmiş ve bireylerin kendilerine ilişkin olarak istihdam edilebilirlik algıları arttıkça, bu ilişki zayıflamaktadır.
7	Kuleyin ve diğerleri	2013	Nicel yöntem	Makale	Liman çalışanı (74 kişi)	Liman çalışanlarının tükenmişlik alt boyutları orta düzeyde gözlenmiştir
8	Yıldırım ve İçerli	2010	Nicel Yöntem	Makale	-	Maslach Tükenmişlik Ölçeği ve Kopenhag Tükenmişlik Ölçeği karşılaştırmalı analizleri yapılmış ve orta düzeyde benzerlik tespit edilmiştir.
9	Kurt	2010	Nicel yöntem	Tez	Gemiadamı (43 kişi)	Örnekleme dâhil edilen 43 gemi adamının tükenmişlik seviyeleri ihmal edilemeyecek durumda olduğu ve yüksek düzeyde tükenmişlik yaşadıkları sonucuna varılmıştır.
10	Ardıç ve Polatçı	2008	Nicel yöntem	Makale	Akademik personel (202 kişi)	Akademisyenler de duygusal anlamda orta dereceli tükenmişlik gözlemlenirken, kendilerini ciddi boyutta başarısız hissettikleri gözlemlenmiştir.

### 3. Araştırma Yöntemi

#### 3.1. Araştırmanın Örnelemi ve Veri Toplama Süreci

Araştırmanın ana kütesini İzmir ilinde bulunan balıkçı barınaklarındaki balıkçı sınıfı gemi adamları oluşturmaktadır. Bu kapsamda İzmir ilinde; Bostanlı, Karaburun, Urla, Güzelbahçe, Foça ve Çeşme balıkçı barınaklarında balıkçılık faaliyetlerini sürdüren balıkçı sınıfı gemi adamlarına 20/01/2017-19/05/2017 tarihleri arasında yüz yüze anket yöntemi uygulanmıştır. Araştırmanın etkinliği açısından, 30'dan büyük 500'den küçük örneklemin araştırma için yeterli olacağı kararlaştırılmıştır. Bu bağlamda oldukça yaygın olarak kullanılan "kolayda örnekleme" yöntemi ile örnekleme belirlenmiştir [45]. Araştırmanın örnekleme büyüklüğünü belirlemek için ise ana kütle ve güven aralıklarını içeren "araştırmalar için güven seviyesi ve kabul edilebilir hataya göre önceden örnekleme büyüklüğü hesaplama tablosu" kullanılmıştır. Örnekleme büyüklüğü ve ana kütle hesaplarının yapılması için Deniz

Ticaret Odası Balıkçı sınıfı gemiadamları istatistikî verilerinden yararlanılmıştır. Bu veriler ışığında Ayvalık ve çevresi de dâhil olmak üzere 4326 balıkçı sınıfı gemiadamı kayıt altındadır. Örnekleme büyüklüğü hesaplanırken, Özdamar'ın (2003) çalışmasında yer alan normal yaklaşım örnekleme büyüklüğü saptama formülü kullanılmıştır [46]. Tüm koşullar dikkate alındığında, analizlerde kullanılan 170 anket, balıkçı sınıfı gemiadamı oranı  $\alpha = 0,05$  için %5 örnekleme hatası hesaplanmıştır. Örnekleme hatası %7,37 ile yaklaşık 4500 kişilik evreni temsil etmektedir. Yapılan kabuller dışında araştırma sahası İzmir ve çevresi balıkçı barınaklarını içerdiğinden evrenin 4500 kişinin altında bulunduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bu durumda örnekleme hatası %5 düzeyinin altına inecektir. Saha araştırması sonrasında toplanan anket formları incelenerek hatalı veya eksik doldurulmuş anketler istatistiksel olarak değerlendirmeye alınmamıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde; 178 anket içerisinde 8 anket formu istatistikî verilere dâhil edilmemiştir.

### 3.2. Araştırmanın Süreci

Hem nitel hem de nicel yöntemler olmak üzere karma bir araştırma metoduna başvuru bu çalışmada, örnekleme ait değişkenler ve alt boyutlara ait faktörler yapılan yazın taramasında tespit edilmiştir. İkinci aşamada ise, yazın taramasından elde edilen değişkenler, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak uzman görüşlerine sunulmuştur. İkinci aşamada anket uygulamasının gerçekleştirilmeden önce anket formunda yer alan ifadelerin içeriklerinin ve anlaşılır olup olmadıkları uzmanlar tarafından test edilmiştir. Bu süreçte anket yargılarına ait düzeltmeler yapılmış ve anket içeriği tekrar oluşturulmuştur. Araştırmanın son kısmında ise, balıkçı sınıfı gemiadamlarının tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi amacıyla saha araştırması gerçekleştirilmiştir. Araştırma sürecinin akış şeması Şekil 1'de gösterilmektedir.

### 3.3. Veri Analizi

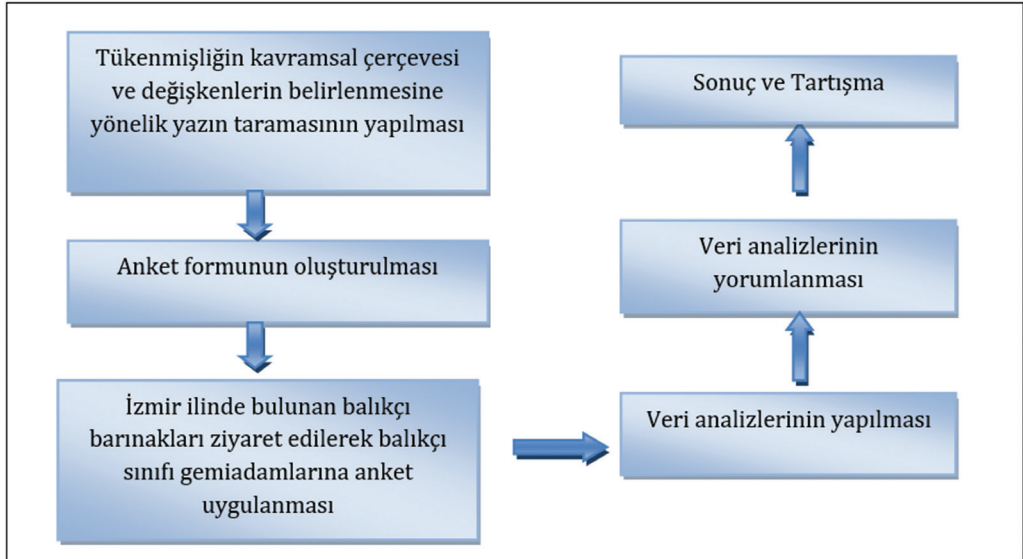
Veri analizlerini gerçekleştirmek için SPSS 21.0 (Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı) paket programı kullanılmış ve anket formundan toplanan

veriler elektronik ortama aktarılarak analiz edilmiştir. Veri toplama aracının iç tutarlılık analizleri gerçekleştirilerek Cronbach alfa değerleri hesaplanmıştır. Cronbach alfa sayısının 0,7 ve üstü olması ölçeğin güvenilir olduğunu ifade etmektedir [45]. Anketin tükenmişlik ölçeğine ait güvenilirlik tablosu Tablo 4'te özetlenmiştir. Tükenmişlik alt boyutlarına ait Cronbach alfa değerleri ve anketin güvenilirliği 0,7 üzerinde olması güvenilir değerler içerisinde olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın örnekleme toplam 170 balıkçı sınıfı gemiadamından oluşturmaktadır. Anket formunu dolduran katılımcıların % 94,7'si (161) erkek, % 5,3 (9) kadındır. Araştırmada yer alan

**Tablo 4.** Tükenmişlik Ölçeğine Ait Güvenirlik Katsayıları

Boyutlar	Soru sayısı	N	Güvenirlik	Toplam Bölüm Güvenirliği
Duygusal Tükenme	9	170	0,721	0,749
Duyarsızlaşma	5	170	0,685	
Kişisel Başarı	8	170	0,748	



**Şekil 1.** Araştırma Süreci Akış Diyagramı

katılımcıların yaşları, 36 ve üstü yaş aralığında kümelenmektedir. Katılımcıların %37,7'si (64) bekâr, %62,3'sü (106) evlidir. Katılımcıların % 43,6'sı birden fazla çocuk sahibidir. Balıkçı sınıfı gemiadamlarının eğitim seviyeleri incelendiğinde; büyük kısmının %36,5 (62) kişinin lise mezunu olduğu % 36,5 (62), %21,2'sinin (36) fakülte veya yüksekokul mezunu olduğu ve %4,7'sinin (8) lisansüstü derecesinde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan balıkçı sınıfı gemiadamlarının profil bilgileri Tablo 5'te ayrıntılı olarak verilmiştir.

Teknelere ait bilgiler Tablo 6'da özetlenmiştir. Balıkçı sınıfı gemi adamlarının teknede buldukları görevleri açısından %18,8'si (32) açık deniz balıkçı gemisi kaptanı, % 43,5'si (74) balıkçı gemisi kaptanı, %37,6'sı (64) tayfa sınıfındadır. Yeterlilik derecelerine göre ise; katılımcıların %4,7'si (8) açık deniz balıkçı gemisi kaptanı, % 7,6'sı (13) yat kaptanı, %17,1'i (29) usta gemici, % 9,4'ü (16) gemici yeterliliğindedir. Balıkçı sınıfı gemiadamlarının deniz tecrübeleri

incelendiğinde; 30 yıl ve üstünde tecrübe sahibi olanlar topluluğun %20'sini oluşturmaktadır. Anketi cevaplayan olta balıkçıların çoğunun amatör denizci belgesine sahip olduğu gözlemlenmiştir. Tekne büyüklüğü değişkeni incelendiğinde; genellikle ağ balıkçılığı yapan tekne boylarının küçük olmasından kaynaklı 0-10 metre aralığında tekneler yoğunluk göstermektedir. Balıkçıların avlanma tipi olarak %25,9'u (44) ağ balıkçılığı, %25,3'ü (43) olta balıkçılığı, %15,9'u (27) gırgır-ıgırıp balıkçılığı yapmaktadır. Katılımcıların bağlama ve barınma hizmetini aldıkları bölgeler %20'si (34) Çeşme %17,6'sı (30) Foça %14,7'si (25) Karaburun çeşitli barınaklardır.

Balıkçı sınıfı gemiadamlarının tükenmişlik değişkenlerine ilişkin hesaplanan ortalamaları, varyans ve standart sapmaları Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tükenmişlik ölçeğinden elde edilen puan ortalamaları, örneklemen orta düzeyde duygusal tükenme ve duyarsızlaşma

**Tablo 5. Araştırmaya Katılan Balıkçı Sınıfı Gemiadamlarına Ait Genel Bilgileri**

KATILIMCILARA AİT PROFİL BİLGİLERİ					
DEĞİŞKEN	N	%	DEĞİŞKEN	N	%
<b>Cinsiyet</b>			<b>Eğitim Durumu</b>		
Erkek	161	94,7	İlkokul	31	18,2
Kadın	9	5,3	Ortaokul	33	19,4
<b>Yaş</b>			Lise	62	36,5
18-25	31	18,2	Fakülte/ Yüksekokul	36	21,2
26-35	30	17,6	Lisansüstü	8	4,7
36-45	33	19,4	<b>Ücret</b>		
46 +	76	44,7	0-1500TL	36	21,2
<b>Medeni Durum</b>			1501-3000 TL	52	30,6
Bekâr	64	37,7	3001-4500TL	37	21,8
Evli	106	62,3	4501+ TL	45	26,5
<b>Çocuk Durumu</b>					
Var	109	64			
Yok	61	35,9			



**Tablo 6. Tekne ile ilgili Genel Bilgiler**

KATILIMCILARA AİT TEKNE BİLGİLERİ					
DEĞİŞKEN	N	%	DEĞİŞKEN	N	%
Teknedeki Görev			Tekne Büyüklüğü		
Açık Deniz Balıkçı Gemisi Kaptanı	32	18,8	0-10	109	64,1
Balıkçı Gemisi Kaptanı	74	43,5	11-20	28	16,5
Balıkçı Gemisi Tayfası	64	37,6	21-30	14	8,2
Yeterlilik			31-40	7	4,1
Açık Deniz Balıkçı Gemisi Kaptanı	8	4,7	41-50	8	4,7
Balıkçı Gemisi Kaptanı	37	21,8	Avlanma Tipi		
Balıkçı Gemisi Tayfası	32	18,8	Ağ Balıkçılığı	44	25,9
Yat Kaptanı	13	7,6	Trol Balıkçılığı	14	8,2
Sınırlı Vardiya Zabiti	12	7,1	Olta Balıkçılığı	43	25,3
Amatör Denizci (ADB)	23	13,5	Gırgır-İğrip	27	15,9
Usta gemici	29	17,1	Voli avcılığı	21	12,4
Gemici	16	9,4	Paragat	21	12,4
Deniz Tecrübesi			Balıkçı Barınağı		
0-10	52	30,6	Çeşme	34	20
11-20	47	27,6	Foça	30	17,6
21-30	37	21,8	Güzelbahçe	27	15,9
31+	34	20	Urla	34	20
Ailede Balıkçılıkla Uğraşan Birey			Karaburun	25	14,7
Var	134	78,8	Bostanlı	20	11,8
Yok	36	21,2			

**Tablo 7. Tükenmişlik Bölümüne İlişkin İstatiksel Bilgiler**

Boyutlar	Madde Sayısı	N	Ölçek		
			Ortalama	Varyans	Std.Sapma
Duygusal Tükenme	9	170	23,08	54,8	7,4
Duyarsızlaşma	5	170	10,63	16,62	4,08
Kişisel Başarı	8	170	27,46	18,53	4,31

Not.: Duygusal Tükenme: 0-16 = Düşük, 17-26 = Orta, >27 =Yüksek; Duyarsızlaşma: 0-6 = Düşük, 7-12 = Orta, >13 = Yüksek; Kişisel Başarı : >39 = Düşük, 32-38 = Orta, 0-31 = Yüksek.

yaşadıkları fakat yüksek düzeyde kişisel başarısızlık hissettikleri gözlemlenmiştir.

Tablo 8’de tükenmişliğe ait istatiksel verilerden elde edilen ortalama ve standart sapma değerlerine yer verilmiştir.

Bulgular incelendiğinde, duygusal tükenme alt boyutunda ortalama değeri

( $\bar{x}$ :3,51) en yüksek olan ifade “İşimde çok fazla çalıştığımı düşünüyorum.” ifadesidir. Yüz yüze yapılan görüşme sonucunda balıkçılar en çok çalışma koşullarının zorluğundan ve çalışma saatlerinden yakınmaktadırlar.

Duyarsızlaşma alt boyutu incelendiğinde ise, ortalama değeri ( $\bar{x}$ :2,35) en yüksek olan

ifade “İşimle ilgili karşılaştığım insanların bazı problemlerini sanki ben yaratmışım gibi davrandıklarını hissediyorum.” dur. Bu ifade ise Maslach ve Jackson (1981) belirttiği gibi, insanları sanki birer nesne gibi görme, problemlerini önemsememe, sinirlilik ve depresyon durumları yaratma gibi belirtiler şeklinde kendini göstermektedir.

Kişisel başarı alt boyutunda ise, ortalama değeri ( $\bar{x}$ : 3,72) en düşük ifade “Bu işte kayda değer birçok başarı elde ettim.”dir. Boyutlar arası ilişki ise duygusal tükenme ve duyarsızlaşma arasında pozitif bir ilişki varken, kişisel başarı alt boyutu ile diğer boyutlar arasında negatif bir ilişki gözlemlendiğinden en düşük ortalamaya sahip değer en yüksek tükenmişliği ifade etmektedir. Maslach tükenmişlik

ölçeğinde, kişisel başarı boyutunun bireysel değerlendirmelerde stres deneyimlerinin merkezinde olduğu belirtilmektedir [15]. Bu yüzden, balıkçıların yüksek düzeyde kişisel başarısızlık hissinin olması aslında yüksek düzeyde de stres yaşadıklarının bir göstergesidir.

#### 4. Sonuçlar ve Tartışma

Hem avlanılan ürün miktarı hem de ürün çeşitliliği bakımından Ege Denizi Türkiye’de önemli bir konuma sahiptir. Aynı zamanda Ege Denizi, kullanılan av araç gereçleri ve yöntemler bakımından çeşitlilik göstermektedir. Bu açıdan, Ege denizi kıyı boyunca sürdürülen balıkçılık mesleği; koyların ve adaların çokluğu, balık çeşitliliği ve balık türlerinin ekonomik

**Tablo 8.** Tükenmişlik ile ilgili Tanımlayıcı İstatistikler

Tükenmişlik Alt Boyutları	Anket Soruları	Ortalama	Standart Sapma
Duygusal Tükenme	Madde 1	2,41	1,26
	Madde 2	2,51	1,13
	Madde 3	2,20	1,22
	Madde 6	2,85	1,21
	Madde 8	2,41	1,40
	Madde 13	2,88	1,33
	Madde 14	3,51	2,64
	Madde 16	2,25	1,13
	Madde 20	3,50	1,17
Duyarsızlaşma	Madde 5	1,98	1,26
	Madde 10	2,15	1,21
	Madde 11	2,21	1,30
	Madde 15	1,95	1,14
	Madde 22	2,35	1,21
Kişisel Başarı	Madde 4	3,85	1,06
	Madde 7	3,88	1,05
	Madde 9	3,85	1,21
	Madde 12	4,30	0,86
	Madde 17	3,99	1,05
	Madde 18	3,88	1,02
	Madde 19	3,72	1,07
	Madde 21	3,93	1,05

değerlerinin yüksek olması mesleği önemli konuma getirmektedir. Türkiye’de farklı zaman dilimlerinde balıkçılık mesleği ve balık ürünleri açısından çok sayıda bilgiler olsa da, belli bir bölgede balıkçılık mesleğini sürdüren balıkçı sınıfı gemiadamlarına dair yapılan çalışmalar kısıtlıdır.

Balıkçılık mesleği, denize kıyısı olan hemen her yerde hem gıda üretimi hem de istihdam sağlanması açısından önemli bir ekonomik faaliyet olarak görülmektedir. Yoğun rekabet ortamı, teknolojinin gelişmesi ve ekonominin hız kazanması balıkçılık mesleğini olumsuz etkilemiştir. Balıkçı filolarının kapasitesinde yaşanan kontrolsüz büyüme balık kaynaklarının hızla tükenmesine neden olmakta ve akabinde sürdürülebilirliği de tehdit etmektedir. Yaşanan bu değişiklikler ile birlikte balıkçı teknelerinde kontrolsüz büyüme, balık stoklarının kayıt altına tam olarak alınmaması, balıkçılık mesleğinin zor çalışma koşulları altında sürdürülmesine yol açmaktadır. Ayrıca, balık kapasitesindeki dengesizlik bu mesleği daha da zor bir duruma sürüklemektedir.

Bu gelişmelerin beraberinde getirdiği zorluklar, balıkçılıktaki aşırı sermaye birikimi, yasadışı avcılığı körüklemesi, balıkçılıkta kullanılan av araçları, tekne boyu, motor gücü ve tonaj uyumuna dikkat edilmemesi, balıkçı gemilerinde yaşanan kazaların artması, balıkçılığın değişken/dinamik yapısından doğan ihtiyaçlar olarak sıralanabilmektedir. Balıkçılar tarafından zorlukların karşılanmaya çalışılması bu dinamizme ve bununla gelen sorunlara psikolojik açıdan uyum sağlamasını zorlaştırmıştır. Dolayısıyla artan rekabet koşulları ve gelişen teknoloji ile birlikte çalışma şartlarında zorluklar çalışanları hem zihinsel hem de bedensel olarak etkilemekte, bununla birlikte yorgunluk, bitkinlik, tükenmişlik gibi olumsuz çağrışımları da beraberinde getirmektedir.

Tükenmişlik, bireylerin ruh sağlığını etkilediği gibi erken müdahale edilemezse

ciddi sorunlara neden olan ve duygusal sorunları da içinde barındıran bir sendromdur. Bu sendrom hem psikolojik hem davranışsal ciddi belirtilerle ortaya çıkmaktadır. Tükenmişlik sendromunun meydana gelmesi ile birlikte, isteksizlik, çalışanlara karşı duyarsızlık, enerji kaybı, işi başkasına yüklemeye, aile ve arkadaşlarından uzaklaşma, iş doyumsuzluğu, yaşamdan zevk almama gibi sorunlar oluşturmaktadır. Duygusal olarak yorgunluk ve bitkinlik hali bir süre sonra fiziksel yorgunluğu körüklemektedir. Bu bireyler kendilerini hayattan zevk almayan ve soyutlanmış olarak hissetmektedirler. Tükenmişlik sendromunun yarattığı bu negatif etki, çalışanların işinden memnuniyeti ve bunun yaşamı üzerindeki negatif etkisini körüklemekte ve ruhsal sağlığının yanında bedensel sağlığı üzerinde de olumsuz etkilere neden olmaktadır.

Araştırma kısıtlarından biri, veri toplama aracı olarak anket formunun kullanılmasıdır. Anket çalışması detaylı, derinlemesine cevaplar alınmasına izin vermemektedir. Ayrıca anketlerde kullanılan tükenmişlik değişkenlerinin katılımcı tarafından yanlış algılanabilecek bazı maddeler kontrollü olarak anlam bütünlüğü sağlanmış olsa da farklı algılar yaratabilmiştir. Bu nedenle yüz yüze görüşme tekniği uygulanırken, gerekli tanımlamalar açık ve net şekilde yapılmıştır. Bir diğer araştırma kısıtı ise; gezi, eğlence, spor ve amatör balıkçılık gibi faaliyetlerde kullanılan 2,5-24 metre arasında boyu olan özel tekneleri kullanmak amacıyla “Amatör Denizci Belgesi”ne sahip balıkçılar da örnekleme dâhil edilmiştir. Gemiadamları Yönetmeliği uyarınca (Resmi Gazete Tarihi: 31.07.2002 Resmi Gazete Sayısı: 24832) “amatör denizci belgesi” Gemiadamı Yeterlikleri Sınıflandırmasında bulunmamaktadır. İleriki çalışmalarda sadece amatör denizcilere veya balıkçı sınıfı gemiadamı yeterliliğine sahip örneklem dahil edilerek çalışmalar yapılabilir. En önemli kısıtlardan biri ise, örneklem

dâhilinde kadın balıkçılara ulaşmakta zorluklar yaşanmış olup, kadın balıkçıların evrenin temsil etme yüzdesi nerdeyse hiç olmadığından istatistiksel verilerde cinsiyet karşılaştırılması yapılamamıştır.

Araştırma bulgularına göre, balıkçı sınıfı gemi adamlarının orta düzeyde duygusal tükenme ve duyarsızlaşma yaşadıkları fakat yüksek düzeyde kişisel başarısızlık hissettikleri gözlemlenmiştir. Bu bakımdan, balıkçı sınıfı gemiadamları için tükenmişlik ciddi bir sorun olarak tespit edilmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, balıkçılar duygusal açıdan yorgun, gergin ve fiziksel anlamda bitkin hissettikleri söylenebilir. Duygusal anlamda kendini tüketmiş bir kişi, aile yaşantısında gergin, sürekli çatışma halinde ve sınırlı hissedecektir. Bununla birlikte çalışma hayatında şikâyetler artacak, artan kavga ve rahatsızlıklar aile içi krizlere ve ciddi sorunlara neden olacaktır. Balıkçılık sektörü içerisinde faaliyet gösteren tüm denizcilik işletmelerinin, eğitim kurumlarının, idarelerin, yakın ve uzak dış çevresindeki paydaşların konu üzerinde düşünmeleri, önleyici yöntemler geliştirmeleri ve uygulamaları, mesleğin sürdürülebilir olması açısından büyük önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, İzmir ilinde gerçekleştirilen bu çalışmada balıkçı sınıfı gemiadamlarının tükenmişlik düzeyleri tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, balıkçılık sektöründe en önemli paydaş olan balıkçı sınıfı gemiadamları üzerine daha çok çalışmalar yapılmalı ve sorunlarına inilmeli ve zorlu çalışma koşullarını iyileştirilmelidir. İleriki çalışmalarda ise anket formu Türkiye’de faaliyet gösteren balıkçı barınaklarında da uygulanarak örneklem grubu genişletilebilir ve bölgeler arasında sağlıklı karşılaştırmalara yer verilebilir.

### Kaynaklar

[1] Budak, G. ve Sürgevil, O. (2005). Tükenmişlik ve tükenmişliği etkileyen

örgütsel faktörlerin analizine ilişkin akademik personel üzerinde bir uygulama. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2005:20(2):95-108.

- [2] Sürgevil, O. (2014). Çalışma hayatında tükenmişlik sendromu. Ankara: Nobel Kitabevi.
- [3] Bhondve, A., Kasbe, A., Mahajan, H. ve Sharma, B. (2013). Assessment of job satisfaction among fishermen in Southern East Costal Area of Mumbai, International Academy of Science Engineering and Techonology, 2013:2(2):65-74.
- [4] Monnereau, I. ve Pollnac, R. B. (2012). Which fishers are satisfied in the Caribbean? A comparative analysis of job satisfaction among Caribbean lobster fishers, Social Indicator Research, 2012:109(1):95-118.
- [5] Veryeri, N. O. (2012). Sorumlu amatör balıkçılık, Vira Dergisi, 2012:72:56-59.
- [6] Danisman, K. I. (2013). Ege bölgesi balıkçı filosunun sınıflandırılması ve balıkçılık kapasitesinin barınak bazlı alansal dağılımı, Journal of ETA Maritime Science, 2013:1:1-6.
- [7] Maslach, C. ve Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout, Journal of Occupational Behavior, 1981:2:99-113.
- [8] Maslach, C., Jackson S.E ve Leiter, M.P (1997). Evaluating Stress: A Book of Resources. The Maslach Burnout Inventory Manual Third Edition. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press. Now published with MindGarden, (2010).191-218. ABD: Palo Alto.
- [9] Schaufeli, W., Leiter, M. P. ve Maslach, C. (2008). Burnout: 35 years of research and practice, Journal of Career Development International, 2008:14(3):204-220.
- [10] Torun, A. (1997). Stres ve tükenmişlik. Endüstri ve Örgüt Psikolojisi Türk

- Psikologlar Derneği ve Kalder Derneği Dergisi, 1997:2:43.
- [11] Kırılmaç, Ç. ve Olca, M. (1995). Tükenmişlik. İzmir: Saray Medikal Yayıncılık.
- [12] Ardiç, K. ve Polatçı, S. (2008). Tükenmişlik sendromu akademisyenler üzerinde bir uygulama (GOÜ örneği), Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 2008:10(2):69- 96.
- [13] Sağlam Arı, G. ve Çına Bal, E. (2008). Tükenmişlik kavramı: Birey ve örgütler açısından önemi. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 2008:15(1):131-148.
- [14] Pearlman, B. ve Hartman, E.A. (1982). Burnout: Summary and future research. Human Relations, 1982:35:283-305.
- [15] Vash, C. L. (1980). The burnout administrator. New York: Springer.
- [16] Cherniss, C., Eganios, E. S., Wacker, S. ve O'dowd, B. (1979). The professional mystique and burnout in public sector professionals. University of Michigan.
- [17] Metz, P. (1979). An exploratory study of professional burnout and renewal among educators, Doktora Tezi, University of Colorado, Boulder.
- [18] Mattingly, M. A. (1977). Sources of stress and burnout in professional care work. Chilcare Quartely, 1977:6:127-137.
- [19] Maslach, C. (1976). Burned- out. Human Behaviour, 1976:5:16-22.
- [20] Warnath, C. F. ve Shelton, J. L. (1976). The ultimate disappointment: the burned out counselor. Personal and Guidance Journal, 172-175.
- [21] Ginsberg, S. G. (1975). The Problem of the burned out executive. Personal Journal, 598-600.
- [22] Freudenberger, H. J. (1974). Staff-Burnout. Journal of Social Issues, 1974:30:159-165.
- [23] Dormann C. ve Zapf, D. (2004). Customer-related social stressors and burnout. Journal of Occupational Health of Psychology, 2004:9(1):61-82.
- [24] Leiter, M. P. ve Maslach, C. (2001). Burnout and quality in a speed-up world. The Journal For Quality&Participation, 2001:24(2):48-51.
- [25] Cordes , C. L. ve Dougherty, T. W. (1993). A Review and an integration of research on job burnout. Journal of Academic of Management Review, 1993:18(4):621-656.
- [26] Genly, B. (2015). Safety and job burnout. A Technical Publication of Asses's Health & Wellness Branch The Wellness & Safety Report.
- [27] Bria, M., Spanu, F., Baban, A. ve Dumitraşcu, D. L. (2014). Maslach burnout inventory – general survey: factorial validity and invariance among romanian healthcare professionals. Journal of Elsevier, 2014:1:103-11.
- [28] Ceyhun, G. C. ve Özbağ, G. K. (2014). Does burnout working conditions affect marine pilots' job satisfaction and turnover intentions? a study of Turkish marine pilots. International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences, 2014:4(3):301-312.
- [29] Oldenburg, M., Jensen, H. J. ve Wegner, R. (2013). Burnout syndrome in seafarers in the merchant marine service. International Occupational Environment Health, 2013:86(4):407-416.
- [30] Tanner, S. T. (2011). Process of burnout: structure, antecedents, and consequences. Finland: Finnish Institute of Occupational Health.
- [31] Anvari, M. K. A., Kalali, N. S. ve Gholipour, A. (2011). How does personality affect on job burnout?. International Journal of Trade, Economics and Finance, 2011:2(2):115-119.
- [32] Piko, B. F. (2006). Burnout, role

- conflict, job satisfaction and psychosocial health among Hungarian health care staff: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*, 2006:43(3):311-318.
- [33] Borritz, M., Rugulies, R., Bjorner, J., Villadsen, E., Mikkelsen, O. ve Kristensen, T. (2006). Burnout among employees in human service work: design and baseline findings of the PUMA study Scandinavian. *Journal Of Public Health*, 2006:34(1): 49-58.
- [34] Brenninkmeyer, V., Yperen, N.W.V. ve Buunk, B.P. (2001). Burnout and depression are not identical twins: Is decline of superiority a distinguishing feature?. *Personality and Individual Differences*, 2001:30(5):873-880.
- [35] Drake, B. ve Yadama, G.N. (1996). A Structural equation model of burnout and job exit among child protective services workers. *Soial Work Research*, 1996:20(3):179-187.
- [36] Zorba, Y. (2016). Tükenmişlik sendromu: Gemi kaptanları ve güverte zabıtları üzerine tanımlayıcı bir çalışma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 2016:8(1):97-127.
- [37] Bilge, H. ve Aydılek, B. (2015). Polislerin demografik değişkenler açısından tükenmişlik düzeylerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2015:13(2):167-186.
- [38] Örki, N. (2015). Tükenmişlik sendromu, birey ve örgütsel yapılar, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [39] Aydın, T. (2015). Gemiadamlarının maslach tükenmişlik modeli ile incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- [40] Tekin, Ö. A., Aydın, A., Özmen, M. ve Yaykaşlı, M. (2014). Tükenmişlik sendromu ve örgütsel bağlılık: Su ürünleri işletmeleri üzerinde bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2014:16(1):135-158.
- [41] Aybas, M., Elmas, S. ve Dündar, G. (2013). İş güvencesizliğinin tükenmişliğe etkisinde istihdam edilebilirliğin düzenleyici rolü. 21.Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi (ss. 77-83). Düzenleyen Dumlupınar Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü. 30 Mayıs- 1 Haziran.
- [42] Kuleyin, B., Köseoğlu, B. ve Töz, A. C. (2013). Liman çalışanlarının mesleki tükenmişlik seviyelerinin incelenmesi: bir liman uygulaması, *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 2013:5(2):83-96.
- [43] Yıldırım, M. H. ve İçerli, L. (2010). Tükenmişlik sendromu: Maslach ve Kopenhag tükenmişlik ölçeklerinin karşılaştırmalı analizi. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2010:2(1):123-131.
- [44] Kurt, Ö. (2010). Gemide çalışma koşullarının gemiadamları üzerindeki olumsuz etkileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [45] Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2007). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- [46] Özdamar, K. (2003). Modern bilimsel araştırma yöntemleri. Eskişehir: Kaan Kitabevi.